

Emberek a gáton

Első találkozásunkkor mindketten biciklivel voltunk, azzal a különbséggel, hogy Ő éppen támaszkodott rá, míg Én komótosan tekertem Szeremle felől a mohácsi révhez a Duna gátján. Messziről annyit láttam, hogy a nyári zöldjében pompázó gát tetején egy bácsi tologatja a kerékpárját és valamit figyelget odalent az aljban. Csak közeledvén vettem észre, hogy kutya is tartozik hozzá és így kettesben legeltetnek egy falkányi birkát az ártéri oldalon. Egyből megértettem miért van néhány kilométer óta olyan szép rövidre rágva a gyepek a gáton, hiszen szakavatott és rendszeres gondozói vannak. Mikor mellé értem, köszöntem és nem állhattam meg, hogy intézzek hozzá egy-két szót, hátha megszaporodnak és beszélgetéssé kerekednek. Ráértem és láttam ő sem siet sehová.

Jól számítottam, mert a szép napsütéses délelőtt végére jártunk, a birkák már a jóllakás szélén állhattak és hamarosan közelgett a délelő, a fél nap már letudva, ilyenkor elégedett minden juhászember. A szabadban járók egymás közötti közvetlenségével érdeklődtem sorsa felől, Ő pedig szívesen tárta fel előttem röviden, miként esett, hogy juhász létére biciklivel legelteti a falkát.

Valaha rendes, nagy nyája volt, nem csak egy ilyen kis falka, mindössze vagy hatvan anya. (Mert ugye „a báránynak anyja, a gyermeknek meg édesanyja van.”) De néhány éve megrendült az egészsége, gondolt egyet és ötszáz anyabirkáját egyben eladta. Igen ám, de azt követően rohamosan rosszabbra fordult az állapota olyannyira, hogy a végén már menni is alig bírt. A birkák is hiányoztak az életéből, hiszen gyermekkor óta körülöttük forgolódott. Szerzett ezért pár anyát és utolsó erejét megfeszítve újra legeltetni kezdett, így biciklire támaszkodva térítgette az aprócska falkát. A gát tetejéről irányította őket, mint találkozásunkkor, jól betanított kutyája segítségével, aki csak akkor mozdult a sarkából, ha feladatot kapott.

Egy idő után annyira jutott, hogy újra járt járókeret vagy bicikli nélkül is. „A birkák megmentették az életemet” - vélekedett tanulságként az esetről. Úgy okoskodott, hogy az ember szervezete igényli a napi rendszeres sétát, különösen ha hozzászokott egy életen át és ha ez elmarad, az ártalmas az egészségre. Bár járni már tud, a biciklit megtartotta és bot helyett arra támaszkodik, a kampót pedig ügyesen a csomagtartóra tűzte a váz alá, mint mások a kapa vagy kaszanyelet. Kiemelte, hogy reggel sohasem iszik vizet, csak a maga szedte gyógyfűvekből való főzetet fogyasztja délig, amit a párja készít neki oda minden reggel egy termoszban. Az igazi orvosság, míg a sima vizet egészségtelennek tartotta.

Egyről-másról még váltottunk pár szót, például megtudtam, hogy az egyik juhnak azért hiányzik egy nagydarab gyapjú az oldaláról, mert vagy a „szórféreg” esett belé, vagy mert belázasodott és kihullajtotta. Amint közelgett a behajtás, a juhok is megálltak és elkezdtek hazafelé araszolni egy közeli tanya irányába, ami a gát ármentes oldalán állott Alsó-Kanda szélén. Elbúcsúztunk, jó egészséget kívánva. Ő a tanya, Én a rév felé vettem az irányt s elnyelt mindkettőnket az idő.

Olyan hat-hét évre rá 2013-ban az apróhirdetéseket böngésztem az interneten, mint a visnyei önkormányzat újdonsült START programos közmunkása. A „juhászbrigád” vezetőjeként kutattam egy nagyjából 100 darabos birkanyáj után. Felkeltette a figyelmemet egy eladó mohácsi falka, úgy hetven vegyes korú birka, anyák és jerke toklyók meg egy törzskos. Felhívtam a számot és a beszélgetés során ráeszméltem, hogy én ezt a falkát már láttam egyszer. Feleltem a találkozás körülményeit a juhásznak és visszaigazolta, hogy valóban úgy lehetett a dolog, mi már találkoztunk.

A beszélgetés után osztottam-szoroztam és végül úgy határoztam elmegyek, megnézem magamnak az eladó jószágot azzal a feltett szándékkal, hogy ezt az állományt vesszük meg Visnye számára. Úgy okoskodtam, hogy kevés, jó kezekben lévő, gondozott állatról van szó, legeltető juhász keze alól. Kissé romantikusan vélekedtem, hogy egy egész élet tapasztalatával összerakott falka csak jó lehet, ráadásul azt reméltem, hogy a korábbi találkozóra alapozva elérhetem azt is, hogy a juhász a tudománya egy részével együtt adja át a falkáját.

Egyeztetések után tavasszal elutaztunk Alsó-Kandára a polgármesterrel és két másik leendő közmunkás-juhással, amennyire tőlünk telt „megszemléltük” a jószágot. Hamar kisült, hogy kezdők vagyunk a szakmában. A hodályba lépve egyikünk első meglepetésében a kosra mutatott és fennhangon megjegyezte, „milyen szép nagy bak.” Vége volt. Elvesztettük az alkut, mielőtt elkezdődött volna. Hogy javítsak a helyzetünkön megkérdeztem van-e a nyájban bűdös-sánta jószág? Mire a juhász látható megrökönyödéssel mondta: „Itt bűdös sántaság? Hát azt már lépve érezni lehetne! A szagáról!” Nos elárulom az utánam jövők okulására, hogy nem lehet érezni, de akkor még nem tudtam, ezt sem.

Hogy közelebbi kapcsolatba kerüljünk a jószággal, részt vettünk a féregtelenítésében, ezt kikötöttem, így egyúttal biztosak lehettünk abban, hogy egy nagyjából tiszta állományt vehetünk át. Akkor még nem tudtam, hogy ártéri birkában rengeteg nyavalya terem, mert a Duna hordaléka nem a legegészségesebb, a juhász is évente négyszer féreghajtózott, nem véletlenül. Mindenesetre drankákkal kétfelé osztottuk a hodályt és egy kis kieresztő folyosót szerkesztettünk. A végébe odaálltunk mi leendő juhászok, valamint a juhász és a párja, aki beadta az oltóanyagot. Az asszony fia pedig lyukra hajtotta a jószágot. A birkák idegesek voltak

az idegenek szagától, nehézkesen haladt a dolog. Ráadásul gyakorlatlanok voltunk a fogásban is, egyikünk például a kijövő birkával szemben állva igyekezett megfogni őket, pedig az csak oldalról szakszerű, mert a birka természeténél fogva megpróbálja keresztülgorni az egyetlen kijáratot elálló embert.

Mindeközben igyekeztem jól körülnézni. Láttam, hogy szép, tömött bundájú a jószág. Nem tűnt fel, hogy némelyiknek hiányos az öltözete. Nem néztem meg rendesen a körmüket sem, mert ha megteszem láttam volna annak nyomát, hogy - mint később megtudtam - pár héttel azelőtt a juhász kórházban feküdt és nagy esők voltak. A nevelt fiú viszont nem rekesztette be a birkát a hodályba, hanem hagyta őket kijárni a sáros, trágyás kifutóba napokon át. Vagyis a sántaság akkor kezdett tarolni a nyájban, mire Visnyére értünk vele, de az már másik történet.

A féregtelenítés után a csapatom ott hagyott három napra. A juhász szállást adott az egy dűlővel arrább lévő újonnan elkészült házában, amit a nevelt fiának épített. Onnan jártam kölcsön kerékpárral két reggel ki a tanyára tanulni a mesterséget. Vagyis azt, Ő hogyan legeltet, hisz akkor még azt hittem a legeltetés a legbonyolultabb része a juhászatnak. Mindenesetre első nap együtt hajtottunk ki ugyanoda, ahol évekkel ezelőtt találkoztunk, csak most lejjebb mentünk és kint deeltünk az ártérben.

A juhász nem sokat magyarázott, feltételezem nem volt kiforrott módszere a tanításra. Arra igyekezett ráirányítani a figyelmemet, hogy a legfontosabb a legelő nyáját visszatartani a rohanástól. „Mert a birka előtt kell járni, nem mögötte.” Ezt egyrészt úgy csináltuk, hogy a legelő nyáj előtt fel alá sétáltunk sarkunkban a kutyával és igyekeztünk az első sort egy vonalban tartani, majd csak akkor engedtük szétterülni őket, amikor igyekezetük a legelésben alábbhagyott, a tempójuk lelassult és már kevésbé érződött rajtuk a legelés kezdetén még meglévő mohóság, ami ha eluralja őket, legszívesebben csak rohannának a legelőn fel s alá.

Úgy is féken lehet tartani őket, adott esetben, ha az ember a kutyát járattja a nyáj előtt hasonlóképpen oda-vissza, ezzel fékezve a haladásukat, de nem visszafordítva őket. Erre olyankor került sor, amikor már deleléshez közeledve mi is lepihentünk egy ferdén nőtt fatörzsre és a falka szétterült az ártér fái alatt. Viszont alkalom adtán egy-egy csoport arcvonalba rendeződött és felserkenve megindult valamely általa helyesnek vélt irányba és egyre mohóbban legelt. Ilyenkor a juhász elküldte a kutyát, hogy „Erigy elé!” Mire a kutya semmi más nem csinált csak peckesen oda-vissza sétált, hangtalanul, a kibontakozó arcvonala előtt, ami szemmel láthatóan megfontoltabbá tette a birkákat és komótosabb legelésre fogta őket. Néhány ilyen után pedig rendre visszatértek a többiekhez és szétszóródva legeltek tovább körülöttünk.

A falka már ismerte a járást hazafelé, ezért különösebb ösztönzés nélkül összeálltak, mikor idejét érezték és nagyjából egyszerre lassan legelve mozogni kezdtek a tanya irányába. Ekkor mi újra az élre álltunk és ugyanúgy az arcvonal előtt fel, s alá sétálva visszakormányoztuk őket a hodályhoz.

Legeltetések után mindig közösen ebédeltünk és beszélgettünk. Gyakran feljöttek a bojtárok és a velük való „bánás”. Még azt sem tudtam akkoriban, de a juhász nem csak juhot, meg kutyát, esetleg szamarat tart a nyájban, hanem valóságos embert is, vagyis a bojtárokat. A bojtárfogadás, a velük való bánás talán a juhászság legnehezebb, legnagyobb rátermettséget és odafigyelést igénylő része, hiszen a juhász a nyája képében évek, évtizedek munkáját helyezi napokra, vagy hetekre egy-egy innen-onnan jött bojtár kezébe. Különösen az asszony járt az élen az oktatásban és kiemelte, hogy a legnagyobb „istencsapása” a mobiltelefon. A nyájuknál régebben megtiltották a bojtárnak, hogy magával vigye a legelőre, mert annyira elvonja a figyelmet, ráadásul indokolatlanul nagy számlát csinál. De nem voltak jó véleményekkel a könyvről és a rádióról sem. Nevelt fiuk például nem igazán szerette a juhászmunkát, csak kénytelenségből végezte, odakint pedig folyton a zsebrádiót hallgatta.

Utolsó nap délutánján egyedül hajtottam ki. Szépen „henteregtek a fölhek” a Duna felett. Mikor telelegelték magukat, visszafelé indultunk, s előttük járva igyekeztem igazgatni őket. Megfigyeltem, ha valahogy elvétem a lépést és túlságosan sokáig maradtam egy helyen, akkor a falka legelő arcvonala megtört, mert a velem szemben lévő juhok megfordultak, sutaságom miatt azt hitték, hogy eléjük állva a visszafordulást jeleztem.

Viszont az arcvonal másik része a visszafordulókról nem tudva tovább nyomult előre, aminek hatására menetirány módosult. Ezt látva egyre óvatosabban, de arányosabban sétáltam. Illetve amikor valamelyik megfordult, visszaléptem, így egy idő után a bizonytalanok visszaálltak az arcvonalba, ami újra kiigazodott. A végére úgy éreztem rátaláltam a kellő mértékre. Olyan volt ez, mint amikor a zenekarban hirtelen beáll az „összhang”. Valami fajta jó érzés öntött el, és éreztem, hogy szinte húzom magam után a falkát, mint egy mágnes, arra, amerre szeretném. Elkezdtem óvatos hullámvonalban haladni velük, hogy kipróbáljam a hatást és csodálatosan működött. Úgy csináltam, hogy az egyik szárnynál éppen addig maradtam, hogy csak lassítsanak, míg a másik szárny azonos tempóban mozgott, így az arcvonal gyakorlatilag a közepe táján elfordult. A falka egy testként mozdult utánam.

Bár az ismert úton haladtunk haza, de nem rövidítettek, hanem hagyták, hogy elkacsaringózzak velük a kapuig. A boldog megértés állapota áradt szét bennem és „felfedezésemet” vagy inkább ráeszmélésemet elűrságotam a juhásznak, aki a hodályban várt. Meghallgatott, majd kezet nyújtott nekem, miközben azt mondta elérzékenyült arccal, „ez az,

amit elmondani nem lehet, csak megérezni”.

Aznap délután bevezetett a garázsba, ahol a csengők és kolompok lógtak a falon és leakasztva kezembe adott egy viseltesebb, de jó hangú kolompot. E mellé adott egy körmölőkést és egy adag sántázó port mondván, hogy „szükségem lesz rá” és ráadásnak átnyújtotta azt a juhászkampót, amivel addig a nyáját őriztük. Igazi „Péntek kampó” csak a közepéből kitört a réz sárkányfej. Mindezek mellé már korábban a nyájhoz alkudtam Bogárt, a „második kutyát”. Ő a góré alatt lakott többnyire megkötve, mert a kis falkának egy kutya is elég. Használati utasításnak pedig megkaptam az alapvető ismeretet: „két kutya egy év alatt megeszik egy disznót.” Vagyis a kutyát nem lehet akármivel etetni, különben meglátszik a munkáján.

Következő nap megjött a teherautó, megírtuk a papírokat, felraktuk a falkát. A juhász megkönnyezte őket, mire a polgármester meghatottan azt mondta, hogy bármikor eljöhet megnézni kedves jószágait, de Ő csak annyit mondott „Nem akarom látni őket többet.” Még párszor beszélünk telefonon, kikértem tanácsait és hasznos segítségem volt a kezdeti nehéz időkben, de személyesen azóta nem láttuk egymást.